

تأثیر همکاری مشاور اطلاعاتی بر چگونگی اجرای پایان‌نامه‌های

کارشناسی ارشد پرستاری

ملیحه خوش‌تراش سندی^۱

چکیده

این مقاله گزارش مطالعه‌ای نیمه‌تجربی به‌منظور بررسی تأثیر همکاری مشاور اطلاعاتی بر چگونگی اجرای پایان‌نامه دانشجویان کارشناسی ارشد پرستاری شهر تهران است. جامعه پژوهش متشکل از دانشجویان کارشناسی ارشد پرستاری شهر تهران بود که عنوان پایان‌نامه آنها تصویب شده و در مرحله گردآوری منابع بودند. جامعه پژوهش به‌طور تصادفی در دو گروه آزمون و شاهد مطالعه شد. نتایج پژوهش نشان داد که میان ارتباط موضوع تحقیق دانشجو با اطلاعات و مدارک جستجو شده توسط مشاور اطلاعاتی در مقایسه با مدارک و اطلاعات جستجو شده توسط جستجوگر اختلاف معنادار وجود دارد. همچنین مدت زمان پیش‌بینی شده و مدت زمان صرف‌شده در مرحله گردآوری منابع در صورت همکاری مشاور اطلاعاتی؛ و نیز میان تعداد مدارک جستجو و ارائه شده توسط مشاور اطلاعاتی در مقایسه با جستجوگر اختلاف معنادار وجود دارد. در مجموع نتایج نشان داد که همکاری مشاور اطلاعاتی در گردآوری منابع مورد نیاز دانشجویان تأثیر مثبت دارد. براساس یافته‌های پژوهش باید زمینه مناسبی برای تربیت مشاور اطلاعاتی و ایجاد زمینه‌های مناسب برای فعالیت‌های آنان در اجرای طرح‌های تحقیقاتی به‌وجود آورد. همچنین زمینه همکاری مشاوران اطلاعاتی را به‌طور رسمی در طرح‌های تحقیقاتی مطرح نمود.

کلیدواژه‌ها

مشاور اطلاعاتی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشجویان کارشناسی ارشد پرستاری، تهران، جستجوی اطلاعات

مراجعه نمایند. پرستاری، رشته‌ای است که در عمل از منابع رشته‌های متعدد از جمله پزشکی، فیزیولوژی، داروشناسی، کالبدشناسی و مانند آنها استفاده می‌کند و به گستره وسیعی از منابع این حوزه‌ها نیاز دارد. چون پایگاه‌های اطلاعاتی تخصصی آنها برای راحتی و سرعت جستجو و بازیابی با روش‌هایی خاص سازماندهی و ذخیره می‌شوند. بدین لحاظ تأثیر همکاری مشاور اطلاعاتی در دسترسی و گردآوری به این منابع بررسی شد.

در کشورهای پیشرفته در بسیاری از موضوعات، کتابداران مرجع به گونه‌ای کار مشاور اطلاعاتی را برای محققان انجام می‌دهند. بدین لحاظ و آیت ذکر می‌کند که نگریستن به کتابدار مرجع در نقش یک رابط اطلاعاتی، نگرشی صحیح است. امروزه مراجعان به این گونه خدمات بیشتر نیاز دارند و بر شایستگی و ارزش خدمات کتابداران مرجع در نقش رابط اطلاعاتی تأکید کرده‌اند (۲۶-۲۳:۱۴). کمک و راهنمایی مشاور اطلاعاتی در زمینه‌های مختلف برای محققان مؤثر است.

جستجوی مستقیم اطلاعات بیشتر توسط کتابداران و متخصصان اطلاع‌رسانی (مشاوران اطلاعاتی) انجام می‌شود. آنان باید از نحوه جستجوی مستقیم، استفاده از زبان فرمان، واژگان استاندارد و دستورهای ویژه جستجو مطلع باشند. اطلاعات و مهارت‌های خود را روزآمد کنند. بر دامنه تخصص موضوعی، پایگاه‌های اطلاعاتی مربوطه و ویژگی‌های هر کدام مسلط باشند و توانایی تبدیل سؤالات و پرسش‌ها به یک راهبرد منسجم را در طول مدت جستجو داشته باشند؛ تا بدین ترتیب مشاوران اطلاعاتی بتوانند محققان و پژوهشگران را در اجرای تحقیق همکاری و باری نمایند (۸).

محقق می‌تواند با پایگاه‌های اطلاعاتی تخصصی آشنا شود، اما نکته مهم این است که به صرف زمان و مهارت و تعریف نیاز دارد و آموختن این مهارت‌ها، فعالیتی وقت‌گیر برای محقق است که باید در برنامه پر مشغله خویش زمان مناسبی را به آن اختصاص دهد. از سوی دیگر پیشترین هزینه استفاده از خدمات جستجوی مستقیم و شبکه‌های ارتباطی به مدت زمان ارتباط مستقیم وابسته است. مدت زمانی که صرف جستجوی مستقیم می‌شود، باید متضمن کارایی بیشتر و سرعت بالاتر باشد

در عصر حاضر، تولید فزاینده منابع اطلاعاتی و نیاز به آنها در عرصه‌های علمی و پژوهشی موجب شده تا منابع اطلاعاتی متنوع و بی‌شماری در اختیار پژوهشگران و دانشجویان قرار گیرد. البوری اظهار می‌دارد کتابداران می‌توانند مانند یک مشاور، مسیر صحیح پژوهش را در مرحله اطلاع‌یابی نشان دهند. حرفة آنها آگاهی از محل اطلاعات است؛ اطلاعاتی که می‌تواند روی پایگاه‌های اطلاعاتی رایانه‌ای قابل دسترس در محل کار یا در منزل باشد یا روی لوح فشرده‌ای که فقط در کتابخانه قابل دسترس است (۹).

پیشرفت فناوری اطلاعات و تولید فراوان اطلاعات موجب شده که جریان دستیابی به اطلاعات دقیق و مطلوب، کند شود. دانش پژوهان در رویارویی با منابع اطلاعاتی عظیم و بی‌شمار، دچار تردید و سردرگمی می‌شوند و حجم اتیوه اطلاعات آنها را احاطه می‌نماید. از این رو برای یافتن اطلاعات مورد نیاز باید از شخصی مسلط و مطلع به راه‌های دستیابی به اطلاعات یاری بگیرند و یا باید زمان زیادی صرف نمایند تا به اطلاعات مورد نیازشان دست یابند. بخش قابل توجهی از نتایج تحقیقات به مطالعات کتابخانه‌ای ارتباط دارد و کمک مشاور اطلاعاتی در کتابخانه، محقق را قادر خواهد کرد که با گردآوری اطلاعات و استفاده از ابزارهای پژوهشی در شکل جهانی با الکترونیکی، تحقیق را به ثمر رساند.

تعریف مسئله

دانشجویان و محققان برای تنظیم و اجرای طرح‌های تحقیقاتی، پایان‌نامه و بسیاری از تکالیف درسی، به منابع اطلاعاتی نیاز دارند و در نتیجه باید با توجه به زمان محدودی که در اختیار دارند و همین‌طور کمبود مهارت در جستجو و ارزیابی منابع، بیشترین استفاده را از زمان ببرند. منابع ممکن است شامل مجلات و مقالاتی باشند که با روشی یکسان در نظام اطلاعاتی ذخیره نشده‌اند در نتیجه نحوه بازیابی محتوای آنها با وجود تشابهاتی که دارند یکسان نخواهد بود (۱۴).

دانشجویان کارشناسی ارشد پرستاری و محققان رشته پرستاری نیز برای دستیابی به منابع مورد نیاز خود باید به کتابخانه‌های تخصصی و مراکز اطلاع‌رسانی پزشکی

و توسط فردی مجرب (مشاور اطلاعاتی) صورت گیرد. این شیوه کارایی بیشتری دارد تا اینکه جستجو توسط جستجوگر که با تردید و به کندی عمل می کند و احتمالاً با پایگاه های اطلاعاتی و یا خدمات جستجوی مستقیم و یا هر دوی آنها آشنایی کمی دارد، انجام شود. با توجه به این مطالب از مشاور اطلاعاتی انتظار می رود که اطلاعات مورد نظر را بسیار سریع تر از جستجوگر و یا استفاده کننده نهایی بازیابی نماید و این نکته عاملی مهم در جستجو به شمار می آید. استفاده کننده نهایی ممکن است ترجیح دهد از مهارت های رابط متخصص (مشاور اطلاعاتی) که می تواند هزینه را به حداقل کاهش دهد بهره گیرد (۲۹:۸، ۲۵).

پژوهش حاضر درصدد بررسی این مسئله است که آیا در طرح های تحقیقاتی یا پایان نامه، مشاور اطلاعاتی می تواند به اندازه مشاور آماری تأثیر داشته باشد؟ همان طور که مشاور آمار، محقق را در مراحل تجزیه و تحلیل آماری و یافتن فرمول های مورد نیاز راهنمایی می نماید، مشاور اطلاعاتی نیز می تواند محقق را در گردآوری منابع، مطالعات کتابخانه ای و دسترسی به منابع در کتابخانه یا مراکز اطلاع رسانی یاری نماید. نظر به اینکه ممکن است مشاور اطلاعاتی دسترسی به منابع و اطلاعات را با توجه به آگاهی از نیاز اطلاعاتی دانشجویان تسهیل و تسریع نماید و موجب شود تا دانشجو در زمانی کوتاه تر، اطلاعات مرتبط و مطلوب را از نظر کیفی و کمی در اختیار داشته باشد، بررسی تأثیر همکاری مشاور اطلاعاتی در اجرای تحقیقات ضروری است.

فرضیه های پژوهش

۱. از نظر ارتباط موضوع تحقیق، اختلاف معناداری میان اطلاعات و مدارک جستجو شده توسط مشاور اطلاعاتی و اطلاعات و مدارک جستجو شده توسط جستجوگر وجود دارد.
۲. اختلاف معناداری میان مدت زمان پیش بینی شده و مدت زمان صرف شده برای اجرای پایان نامه در مرحله گردآوری منابع در صورت همکاری مشاور اطلاعاتی وجود دارد.
۳. تعداد مدارک جستجو و ارائه شده توسط مشاور اطلاعاتی در مقایسه با جستجوگر دارای اختلاف معنادار است.

هدف و فایده پژوهش

افزایش سریع تولید اطلاعات، همکاری مشاوران اطلاعاتی را در طرح های تحقیقاتی و پایان نامه ها می طلبد. زیرا آنها می توانند کمبود زمان را در اجرای تحقیقات رفع نمایند. اهمیت تربیت مشاوران اطلاعاتی و استفاده از مهارت آنها در اجرای پژوهش ها، موجب خواهد شد تا پژوهشگر در فرصت مطلوب و با اطلاعات دقیق تر پژوهش را به نمر رساند. برای محققانی که به پژوهش می پردازند، مطالعه متن کامل همه مدارکی که در زمینه

همان طور که مشاور آمار، محقق را در مراحل تجزیه و تحلیل آماری و یافتن فرمول های مورد نیاز راهنمایی می نماید، مشاور اطلاعاتی نیز می تواند محقق را در گردآوری منابع، مطالعات کتابخانه ای و دسترسی به منابع در کتابخانه یا مراکز اطلاع رسانی یاری نماید.

تخصصی آنها منتشر شده، امکان پذیر نیست و حجم فزاینده اطلاعات و افزایش تعداد تولیدکنندگان اطلاعات از مهم ترین عواملی هستند که باعث پیچیدگی بازیابی اطلاعات می شوند. مهارت هایی مورد نیاز است که به کمک آنها بتوان از میان انبوه اطلاعات موجود به مفیدترین و مناسب ترین آنها دسترسی پیدا کرد (۳: ۸).

کتابخانه ها نقش یک حلقه ارتباطی میان پژوهشگران و تولیدکنندگان اطلاعات دارند و این حلقه به تنهایی دقت و جامعیت ندارد و گاهی اوقات حتی دسترسی ساده هم صورت نمی گیرد و برای ایجاد ارتباط جامع و مانع به دانشی خاص نیاز است که آن نیز مستلزم داشتن مشاور اطلاعاتی آگاه و ماهر است که آن اطلاعات و مهارت ها را به صورت آکادمیک و تجربی کسب کرده باشد. در فرایند پژوهش و اجرای پایان نامه، همکاری مشاور اطلاعاتی با سرعت و دقت پژوهش تأثیر می گذارد.

جامعه پژوهش

در این پژوهش همه دانشجویان کارشناسی ارشد پرستاری شهر تهران که در مراحل اولیه تحقیق یعنی گردآوری منابع، اطلاعات کتابخانه ای و پیشینه تحقیق

برای اجرای پایان نامه بودند، بررسی شدند. البته لازم به ذکر است که دانشکده‌های پرستاری در شهر تهران که دانشجوی کارشناسی ارشد دارند، هفت دانشکده است: آزاد اسلامی، علوم پزشکی ایران، تربیت مدرس، توانبخشی، تهران، شهیدبهشتی و دانشکده پرستاری بقیةالله الاعظم که دارای شرایط جامعه نبود و حذف شد.

پروشش های اساسی

این پژوهش درصدد است تا به این سوالات پاسخ دهد:

۱. آیا اجرای پایان نامه در مرحله گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای و شبکه‌ای با همکاری مشاور اطلاعاتی از نظر دانشجوی سریع بوده است؟
۲. در چه زمینه‌هایی از همکاری مشاور اطلاعاتی استفاده شده است؟
۳. ارتباط کمی مطالب ارائه شده توسط مشاور

افزایش سریع تولید اطلاعات، همکاری مشاوران اطلاعاتی را در طرح‌های تحقیقاتی و پایان‌نامه‌ها می‌طلبد زیرا آنها می‌توانند کمبود زمان را در اجرای تحقیقات رفع نمایند.

- اطلاعاتی نسبت به مطالب ارائه شده توسط جستجوگر چقدر بوده است؟
۴. از نظر دانشجوی، میزان ارتباط موضوع تحقیق و مطالب جستجو شده توسط مشاور اطلاعاتی در مقایسه با مدارکی که جستجوگر ارائه می‌کند چقدر است؟
  ۵. تأثیر همکاری مشاور اطلاعاتی در اجرای پایان نامه چگونه بوده است؟

روش پژوهش و شیوه نمونه‌گیری

روش این پژوهش نیمه تجربی است. از آنجا که پژوهش در شرایط واقعی و حقیقی انجام می‌شود، در این شرایط امکان کنترل همه متغیرهای موجود در حوزه تجربی وجود ندارد و احتمالاً محقق فقط می‌تواند بعضی از آنها را کنترل کند. پس می‌توان ادعان داشت که بیشتر تحقیقات تجربی هنگامی که آزمودنی‌ها، انسان هستند

از نوع تحقیقات نیمه تجربی به شمار می‌روند (۹۳۶). از آنجا که جامعه مورد نظر به دو گروه آزمون و شاهد تقسیم شده‌اند و گروه آزمون در شرایط خاص (وجود مشاور اطلاعاتی در گردآوری منابع) قرار می‌گیرد بنابراین روشی مناسب تر از روش نیمه تجربی وجود ندارد. پس از اینکه تعداد دانشجویان مورد نظر مشخص شد، در هر دانشکده، دانشجویان مورد پژوهش به طور تصادفی در دو گروه آزمون و شاهد قرار گرفتند. مشاور اطلاعاتی برای دانشجویان گروه آزمون کار جستجو در بانک‌های اطلاعاتی و یافتن منابع را انجام داد و در گروه شاهد، کار جستجوی اطلاعات و یافتن منابع بر عهده دانشجویان و یا جستجوگر کتابخانه بود. بنابراین جامعه آماری در دو گروه آزمون و شاهد بررسی شدند.

پیشینه پژوهش

بخشی پور در ۱۳۷۲ در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود به بررسی موفقیت یا عدم موفقیت مشاوران در کارشان یعنی کمک به حل مشکلات دانش‌آموزان پرداخت که نتایج آن حاکی از موفقیت مشاوران در کمک به حل مشکلات تحصیلی، شغلی و خانوادگی دانش‌آموزان بود. به عبارتی مشاوران توانستند نظر دانش‌آموزان و والدین آنها را نسبت به همکاری‌شان به نحو مطلوبی تغییر دهند (۱). نقشینه در ۱۳۷۷ در مقاله خود در همایش فید درباره تربیت مشاوران اطلاعاتی اظهار داشت: «در حال حاضر بهترین خدمات اطلاعاتی نتیجه مدار توسط کاوشگران حرفه‌ای مشاوران اطلاعاتی ارائه می‌شود و مشاوران اطلاعاتی، متخصصان موضوعی هستند که در حیطه همان رشته موضوعی تربیت شده و نیازهای اطلاعاتی سازمان را برآورده می‌سازند (۷)».

در حوزه اطلاع‌رسانی حریری در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود در ۱۳۷۶ پژوهشی به منظور مقایسه نتایج کاوش با واسطه و بی‌واسطه از پایگاه اطلاعاتی مدلین روی لوح فشرده انجام داد. نتایج تحقیق نشان داد که کاوش بی‌واسطه از نظر میزان جامعیت و مانعیت در سطح بالاتری نسبت به کاوش با واسطه قرار دارد. یافته‌های دیگر پژوهش حاکی از این است که زمان صرف شده برای کاوش با واسطه، کوتاه‌تر از زمان کاوش بی‌واسطه است (۲). بانانی طی پژوهشی، طرح‌ای آی.سی. را در نظام

1. Banathy
2. EIC= Education Information Consultant

آموزشی اجرا کرد. نتایج طرح وی برای آموزش افراد در نقش مشاور اطلاعاتی، و پیوندی میان دنیای تحقیقات آموزشی و شیوه کار، به کار گرفته شد و مذاکره با مراجع درباره نیاز اطلاعاتی، بازیابی اطلاعات مناسب و به جا، تبدیل کردن اطلاعات به زبان ساده، و انتقال اطلاعات به مراجع تأیید شد (۱۰).

میدو درباره نقش جستجوگران اطلاعات معتقد است که جستجو در پایگاه های اطلاعاتی، زمانی بیشترین بازدهی را دارد که جستجوگران اطلاعات با استفاده کننده نهایی به مشاوره پرداخته باشند و در حقیقت دانش استفاده کننده نهایی را درباره موضوع مورد جستجو، با دانش خود درباره شیوه های صحیح جستجو ادغام نمایند (۱۱: ۲۶۵).

تودا معتقد است که کتابداران متخصص باید در قرن ۲۱ خود را به اطلاع رسانان حرفه ای تبدیل کنند. وی اظهار می دارد که اگر کتابداران بخواهند به حیات خود در قرن ۲۱ ادامه دهند، باید تغییر یابند. پنج عامل مهم ایجاد کننده تغییر عبارتند از: فناوری اطلاعات برای کتابخانه ها، سواد اطلاعاتی و آموزش استفاده کنندگان، ارسال و اشاعه اطلاعات بیشتر از حفظ و نگهداری آن، هدایت و راهنمایی به سوی دنیای دانش، تغییر کتابداران حرفه ای و اطلاع رسانان متخصص به مشاوران اطلاعاتی (۱۳: ۶-۱۳).

چنی ویزر^{۱۲} در پژوهشی که روی نتایج جستجوهای یک کتابدار و یک داروساز از پایگاه اطلاعاتی مدلاین انجام داد، نتیجه گرفت که آشنایی و استفاده از واژگان تخصصی، جستجو کنندگان پایگاه اطلاعاتی مدلاین را قادر می سازد که با درک درست سؤالات، کاوش های بهتری انجام دهند. وی معتقد است که متخصصان باید با آموختن شیوه کاوش از پایگاه اطلاعاتی، اطلاعات مورد نیاز خود را بازیابی نمایند (۱۳: ۹۴-۱۰۰).

تعاریف مفهومی و تعاریف عملیاتی

همکاری: عملیات یا فعالیت مشترک میان دو یا چند واحد (۱۳۳۵). در پژوهش حاضر همکاری یعنی پاسخ به نیاز اطلاعاتی دانشجو از سوی مشاور اطلاعاتی یا به عبارت دیگر فرآیند جستجوی منابع و مدارک توسط مشاور اطلاعاتی براساس درخواست دانشجو و ارائه آن.

جستجوگر و استفاده کننده نهایی: کسی که در بیشتر مواقع با تجربه کم از نظام اطلاع رسانی استفاده می کند (۶۷۵). در پژوهش حاضر جستجوگر و یا استفاده کننده نهایی، فردی است که کار جستجوی اطلاعات را در بانک های اطلاعاتی پرستاری برای خود و یا دانشجویان متقاضی انجام می دهد.

تودا معتقد است که کتابداران متخصص باید در قرن ۲۱ خود را به اطلاع رسانان حرفه ای تبدیل کنند. وی اظهار می دارد که اگر کتابداران بخواهند به حیات خود در قرن ۲۱ ادامه دهند باید تغییر یابند.

مشاور اطلاعاتی: مشاور اطلاعاتی فردی است که برای دسترسی به نظام های اطلاعاتی، خدمات و نظرات مشاوره ای ارائه می نماید (۲۴۱۵). در پژوهش حاضر مشاور اطلاعاتی، در اطلاع یابی و راهکارهای جستجو و کاوش مهارت دارد و علاوه بر آن یک متخصص موضوعی نیز هست. به عبارت دیگر مشاور اطلاعاتی تخصص موضوعی، آگاهی نسبت به علوم پزشکی و مهارت استفاده از نظام های رایانه ای را داراست و همچنین مطلع از شبکه های داخلی و خارجی در رشته پرستاری، و توانمند در یافتن و برقراری ارتباط با همتهای خارجی به منظور تبادل اطلاعات است.

تجزیه و تحلیل یافته ها

یافته های پژوهش نشان داد که در صورت همکاری مشاور اطلاعاتی، میزان ارتباط مدارک و اطلاعات ارائه شده با موضوع تحقیق بیش از ۵۰ درصد است. از نظر زمان پیش بینی شده و زمان صرف شده برای گردآوری اطلاعات، آزمون ها هیچ اختلافی را نشان ندادند. فرضیه سوم پژوهش با آزمون های ناپارامتری تأیید شد یعنی تعداد مدارک جستجو و ارائه شده توسط مشاور اطلاعاتی در مقایسه با جستجوگر اختلاف معنادار دارد.

طبق داده های جدول ۱، P-value است که کمتر از سطح معنادار ۰/۰۱ است، این فرضیه یعنی وجود ارتباط زیاد میان موضوع تحقیق با مدارک و منابع ارائه شده

جدول ۱. نگرش آزمون نهار امتزرى فرض وجود اختلاف معنادار ميان ميزان ارتباط موضوع تحقيق و همكارى مشاور اطلاعاتى

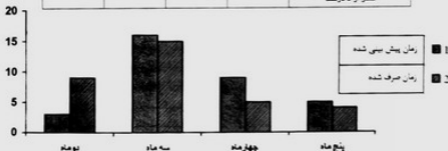
میزان ارتباط موضوع تحقيق با مدارك ارائه شده	آزمون
۲۶۱/۵۰۰	آزمون من-ويشتي
۸۲۵/۵۰۰	آزمون ويلكسون
- ۴/۰۸۳	Z
۰/۰۰۰	Sig.(2-tailed)

افراد گروه آزمون دو ماهه را برابى گردآورى منابع و اطلاعات پيش بينى کرده بودند. اين تعداد به هنگام صرف زمان براى گردآورى منابع به ۳۷/۳ درصد (برابر) رسيد، در گروه شاهد ۳۳۳ درصد از جامعه دو ماهه را برابى گردآورى منابع و اطلاعات پيش بينى کرده بودند و اين تعداد

در صورت همكارى مشاور اطلاعاتى تأييد گرديد. داده‌هاى جدول ۲ بيانگر فرولاينى ميزان ارتباط موضوع تحقيق با مدارك و منابع ارائه شده توسط مشاور اطلاعاتى در گروه آزمون، و جستجوگر در گروه شاهد است. همان طور كه ملاحظه مى‌شود، ۲۵۵ درصد از گروه آزمون،

جدول ۲. توزيع ميزان ارتباط موضوع تحقيق با مدارك ارائه شده در هر دو گروه

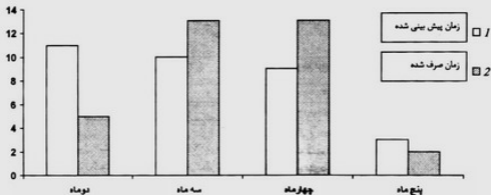
گروه شاهد		گروه آزمون		میزان ارتباط موضوع تحقيق با مدارك ارائه شده
درصد	فرولاينى (نفر)	درصد	فرولاينى (نفر)	
۶/۶	۲	۴۵/۵	۱۵	بیش از ۵۰ درصد
۶۶/۷	۲۲	۵۱/۵	۱۷	بیش از ۲۵ درصد
۲۷/۳	۹	۳	۱	كمتز از ۵ درصد

به هنگام صرف زمان براى گردآورى منابع به ۱۵/۲ درصد (نصف) تقليل يافت.

داده‌هاى جدول ۳ نشان مى‌دهد كه چون $0/۰۵ > \text{Sig} = ۰/۱۲۲$ است، بنا بر اين اختلاف معنادارى ميان مدت زمان پيش‌بيني شده براى گردآورى منابع و اطلاعات، و مدت زمان صرف شده براى گردآورى اطلاعات در صورت همكارى مشاور اطلاعاتى وجود ندارد.

میزان ارتباط موضوع تحقيق با مدارك و منابع ارائه شده را زياد (۵۰ درصد) ذكر کرده‌اند، و ۹۱ درصد از گروه شاهد ميزان ارتباط را زياد (۵۰ درصد) ذكر کرده‌اند، بيش از ۵۰ درصد از گروه آزمون، ميزان ارتباط موضوع تحقيق را بالای ۲۵ درصد اعلام کرده‌اند و فقط نظر ۳ درصد از گروه آزمون كمتز از ۵ درصد بود. نمودارهاى ۱ و ۲ بيانگر اين است كه ۹۱ درصد از

جدول ۳. نتیجه آزمون ناپارامتری فرض اختلاف معنادار در زمان پیش بینی شده برای گردآوری منابع و اطلاعات و همکاری مشاور اطلاعاتی

آزمون	زمان پیش‌بینی شده برای گردآوری اطلاعات
من-ویکس	۴۲۹/۵۰۰
ویکسون	۹۹۰/۵۰۰
Sig (2-tailed)	۰/۱۲۲

جدول دوبعدی استفاده شد. داده‌ها در جدول ۵ نشان می‌دهند که $\text{Sig} = 0/122 > 0/05$ است و به این ترتیب فرض دوم پژوهش تأیید نشد، یعنی اختلاف معناداری میان مدت زمان پیش‌بینی شده برای گردآوری اطلاعات توسط دانشجو و مدت زمان صرف شده برای گردآوری اطلاعات در صورت همکاری مشاور اطلاعاتی وجود ندارد.

جدول ۴، توزیع فراوانی زمان صرف شده برای اجرای پایان‌نامه را در مرحله گردآوری اطلاعات و منابع در جامعه پژوهش نشان می‌دهد. داده‌ها نشان می‌دهند که حدود ۳۰ درصد از افراد گروه آزمون دو ماه برای گردآوری منابع صرف نموده‌اند و در گروه شاهد حدود ۶۶ درصد از افراد دو ماه را برای گردآوری منابع صرف کرده‌اند. برای آزمون این فرض نیز از آزمون ناپارامتری و

جدول ۴. مدت زمان صرف شده برای گردآوری اطلاعات در دو گروه

گروه آزمون	دوماه	سه ماه	چهارماه	پنج ماه	جمع کل
گروه شاهد	۹	۱۵	۵	۴	۳۳
گروه آزمون	۱۴	۲۸	۱۸	۶	۶۶

جدول ۵. آزمون ناپارامتری فرض همبستگی زمان صرف شده برای گردآوری منابع و اطلاعات و همکاری مشاور اطلاعاتی

آزمون	مقدار	درجه آزادی (df)	Sig. (2-tailed)
کای اسکوتر	۵/۵۰۸	۳	۰/۱۳۸
نسبت درستی‌های	۵/۶۶۴	۳	۰/۱۲۹

آمده است و چون $0/05 < \text{Sig.} = 0/129$ ، $Z = 0/113 < 3/0$ اختلاف معنادار در تعداد مدارک جستجو و ارائه شده توسط مشاور اطلاعاتی در مقایسه با جستجوگر به دست آمد.

داده‌های جدول ۶ نشان می‌دهند که برای ۳۹۴ درصد از افراد گروه آزمون کمترین تعداد (۲۵-۳۰) مدرک توسط مشاور اطلاعاتی جستجو و ارائه شده است و در گروه

جدول ۶. مقایسه فراوانی تعداد مدارک جستجو شده در هر دو گروه

تعداد مدارک جستجو شده	گروه آزمون		گروه شاهد	
	فراوانی (نفر)	درصد	فراوانی (نفر)	درصد
۲۵-۳۰ مدرک	۱۳	۳۹/۴	۲	۶/۱
۳۵-۴۰ مدرک	۱۵	۴۵/۵	۴	۱۲/۱
۴۵-۵۰ مدرک	۴	۱۲/۱	۱۴	۴۴/۲
بیش از ۵۰ مدرک	۱	۳	۱۳	۳۹/۴

داده‌های جدول ۸، زمینه‌های همکاری مشاور اطلاعاتی را نشان می‌دهد. نتایج حاکی از این است که یافتن پیشینه تحقیق برابر ۱۷۲ درصد و یافتن منابع پژوهش معادل ۴۷/۵ درصد، یافتن پیشینه تحقیق و منابع پژوهش با هم معادل ۳۰/۳ درصد است. این یافته‌ها بیانگر این است که همکاری مشاور اطلاعاتی در زمینه یافتن منابع تحقیق بیشترین میزان (۴۷/۵) را دارد.

شاهد فقط ۶/۱ درصد از افراد گروه شاهد به این تعداد اشاره کرده‌اند. همچنین بیشترین میزان (بیش از ۵۰ مدرک) در گروه شاهد ۳۹/۴ درصد بود ولی در گروه آزمون فقط ۳ درصد از افراد بیشترین تعداد مدارک را دریافت داشته‌اند.

داده‌های جدول ۷ از پاسخ‌های سؤال ۶ پرسشنامه (تعداد مدارک جستجو شده چقدر بوده است؟) به دست

جدول ۷. آزمون ناپارامتری برای بررسی اختلاف تعداد مدارک جستجو و ارائه شده توسط مشاور اطلاعاتی در مقایسه با جستجوگر

آزمون	تعداد مدارک جستجو و ارائه شده
من-تست	۱۵/۵۰۰
ویلکاکسون	۷۱/۵۰۰
Z	۵/۹۱۳
Sig. (2-tailed)	۰/۰۰۰

جدول ۸. توزیع فراوانی زمینه های همکاری مشاور اطلاعاتی در اجرای پایان نامه

درصد	فراوانی (تفر)	زمینه همکاری
۱۸/۲	۶	یافتن پیشینه تحقیق
۴۸/۵	۱۶	یافتن منابع تحقیق
۳۰/۳	۱۰	یافتن پیشینه و منبع تحقیق

و نتایج آن راهگشایی برای بررسی و تحقیقات بیشتر و گسترده تر در زمینه ایجاد و گسترش همکاری مشاوران اطلاعاتی در تحقیقات و پژوهش ها خواهد بود. پژوهشگر با توجه به نتایج به دست آمده پیشنهاد می کند:
- بررسی تأثیر حضور رسمی مشاوران اطلاعاتی به

جدول ۹ میزان تأثیر همکاری مشاور اطلاعاتی را نشان می دهد. نتایج داده ها بیانگر این است که ۲۷ درصد از افراد گروه آزمون تأثیر همکاری مشاور اطلاعاتی را بسیار مطلوب (بیش از ۵۰ درصد) می دانند و ۵۷ درصد از افراد گروه آزمون همکاری

جدول ۹. توزیع فراوانی میزان تأثیر همکاری مشاور اطلاعاتی بر اجرای پایان نامه

درصد	فراوانی (تفر)	میزان تأثیر
۲۱/۴	۷	زیاد (بیش از ۵۰ درصد)
۵۱/۵	۱۷	مطلوب (۵۰ درصد)
۱۵/۲	۵	ناخودبی (۲۵ درصد)
۱۲/۱	۴	بدون تأثیر
۱۰	۳۳	جمع کل

هنگام اجرای پایان نامه ها و طرح های تحقیقاتی همچون مشاوران آمار؛
- مقایسه وظایف و خدمات کتابداران مرجع و مشاوران اطلاعاتی؛
- بررسی تأثیر همکاری مشاوران اطلاعاتی در طرح های تحقیقاتی کلان؛
- بررسی دیگر زمینه های همکاری مشاوران اطلاعاتی.

منابع

۱. بخشی پور، باب الله. بررسی میزان موفقیت مشاوران مدارس در کمک به حل مشکلات تحصیلی، شغلی، شخصی و خانوادگی دانش آموزان دبیرستانی در طرح نظام جدید آموزشی در شهر تهران از نظر معلمان مدارس، دانش آموزان و والدین آنها. پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۳۷۳.

مشاور اطلاعاتی را مطلوب (۵۰ درصد) دانسته اند به عبارتی بیش از نیمی از افراد گروه آزمون این همکاری را مطلوب می دانند.
با توجه به یافته ها، در صورت همکاری مشاور اطلاعاتی میزان ارتباط مدارک و اطلاعات ارائه شده با موضوع تحقیق زیاد (بیش از ۵۰ درصد) است. همچنین میان مدت زمان پیش بینی شده و مدت زمان صرف شده در مرحله گردآوری منابع اختلاف معناداری وجود ندارد. همکاری مشاور اطلاعاتی موجب شد که از نظر تعداد مدارک جستجو شده نیز میان گروه آزمون با گروه شاهد اختلاف معناداری دیده شود. در مقایسه چگونگی دسترسی به منابع تخصصی، در گروه آزمون پس از استاد راهنما، ۳۶٪ درصد توسط مشاور اطلاعاتی بوده است. یافته های پژوهش زمینه مناسبی را برای ادامه تحقیقات بر یکی از عوامل مهم در اجرای طرح های تحقیقاتی پیش می آورد

9. Albury, Mary Macanly... [et al]. "Working with Librarians to meet your information needs". *Library Research*, 23 January 2002. [on-line]. Available: <http://www.csu.edu.au/division/library/eresource.html>
10. Banathy, Bela H. "The Educational Information Consultant, Skills in Disseminating Educational Information". *AskEric*, 2001. [on-line]. Available: <http://www.ericir.svr.edu.plweb/cgi?/fastweb?getdoc-ericdb-adv-ericdb>
11. Meadow, Charles T. *Text Book Information Retrieval Systems*. New York :Academic Press, 1992.
12. Schneeweiss, Fred; Comer, Joyce B. "Using Medline to answer drug information question: Hospital Library or drug information center?" *Drug Information Journal*, No.15 (1981): 94-100.
13. Toda, Mitsuaki. "Special Librarians in the Twenty-first as an Information Professional". *Bulletin of the Japan Special Librarians Association*, Vol.1998, No.172 (Jul. 1998):1-6.
14. White, H.S. "The reference librarian as information intermediary: the correct approach is the one that today's client needs today". *Reference Librarian*, Vol.17, No.37 (1992):23-36.

تاریخ دریافت: ۸۲/۶/۶

۲. حریری، نجلا. مقایسه کاروش باواسطه و کاروش بیواسطه از پایگاه اطلاعاتی مدل‌های بروی دیسک نوری. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، ۱۳۷۶.
۳. داورپناه، محمدرضا. جستجوی اطلاعات علمی و پژوهشی در منابع چاپی و الکترونیکی. تهران، دبیرش، ۱۳۸۱.
۴. سلمان زاده، عباس. تأثیر تخصص موضوعی جستجوگران مراکز اطلاع‌رسانی بر نتایج بازیابی اطلاعات از پایگاه‌های اطلاعاتی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، ۱۳۷۵.
۵. کتبی، استلا. **فونتگ فشرده علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی**. ذیل همکاری، جستجوگر و استفاده‌کننده نهایی، مشاور اطلاعاتی، خ نادری. عزت‌الله سیف نراقی، مریم، روش‌های تحقیق و چگونگی ارزشیابی آن در علوم انسانی. تهران: دفتر تحقیقات و نشریات، ۱۳۷۱.
۷. نقیینه، نادار. تئوریت مشاوران اطلاعاتی: ابلی برشکاف موجود در رفتار اطلاع‌حوی در میان گروه‌های گوناگون اجتماعی. **اطلاع‌رسانی**، دوره چهاردهم، او* (پاییز و زمستان ۱۳۷۷)، ۶۴-۶۸.
۸. هارتنی، رحی، جستجو و فرآیند آن، استفاده‌کنندگان نهایی و رابطه‌ها. ترجمه محمد گنجیان و آتش جعفرنژاد. پیام کتابخانه، دوره هشتم، * (زمستان ۱۳۷۷)، ۲۹-۳۵.

